

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Müslüman Arnavutluk'un haftalık bülteni Muştu'nun otuzikinci sayısı ile merhaba diyoruz.

Bültenimize Kur'anı Kerim'in Arnavutça meali ile başlıyoruz. Meal Bakara Suresinin 132 - 141. ayetlerini içeriyor.

Balkan Sempozyumu'nda Cemalettin Latiç tarafından sunulan "Batı'nın Muhammed İktbal'i: Aliya" isimli tebliğ bu sayımızda yer alan çalışmalar arasında bulunuyor.

Çameria bölümünde bu hafta "Arnavutların Yunanistan'daki Ulusal ve Mülki Talepleri" isimli çalışmanın birinci bölümünü sunuyoruz.

Bültenimizde bu hafta, Atasoy Müftüoğlu'nun "Yıkıcı Bağnazlıklar, Fanatizmler" isimli makalesine yer veriyoruz.

Bültenimiz, 'Ümmet'in kanayan yarası, hisli yüreği ve onurlu başı Filistin'den, Gazze'den, bir fotoğraf ile sona ererken Gazze'nin çocukları bizi sorumluluk almaya davet ediyor.

Hepinize hayırlar dilerken gerek bülten çalışmamıza ve gerekse www.muslumanarnavutluk.com sitesine yönelik müspet – menfi görüşlerinizi info@muslumanarnavutluk.com elektronik posta adresine gönderebileceğinizi hatırlatmak isteriz.

Selam ile...

Vula e pejgamberisë

Thonë se ishe mrekuilli
Mbi mrekuilli
Si ti s'kishte asgjëkundi bukuri
Thonë se ishe i urtë
E trimërisht duroje kamxhik e gurë
Ishe besnik e bujar
Më i mençur se çdo tregtar
Modesti...
Se jo mahi
Të lavdëronte i vjetër e i ri
Thonë...
Po çka nuk thonë??
Edhe ti ishe njeri
Nuk ishe hyjni
Por kishe më të çmuarën
Pejgamberi

MINUSHE DAKU

132. E Ibrahimit i porositi bijtë e tij me këtë (fe), e edhe Jakubi, (u thanë) “O bijtë e mi, All-llahu ua zgjodhi fenë (islame) juve, pra mos vdisni ndryshe, por vetëm duke qenë muslimanë!”
133. A ishit ju (ithtarë të librit) dëshmitarë kur Jakubit iu afrua vdekja, e ai bijve të vet u tha: “Çka do të adhuroni pas meje”? Ata thanë: “Do të adhurojmë Zotin (Ilah53) tënd, dhe Zotin e prindërve tuaj: Ibrahimit, Ismailit, Is’hakut, Një të Vetmin Zot dhe ne, vetëm Atij i jemi dorëzuar!”
134. Ai ishte një popull që kaloi, atij i takoi ajo fitoi, e juve u takon ajo që fituat, prandaj ju nuk jeni përgjegjës për atë që vepruan ata.
135. Ata (ithtarët e librit) thanë: “Bëhuni jehudi ose të krishterë, e gjeni rrugën e drejtë”! Thuaj: “jo, (asnjerën) por fenë e drejtë të Ibrahimit që ai nuk ishte nga idhujtarët.
136. Ju (besimtarë) thuani: “Ne i besuam All-llahut, atë që na u shpall neve, atë që iu shpall Ibrahimit, Ismailit, Is’hakut, Jakubit dhe pasardhësve (të jakubit që ishin të ndarë në dymbëdhjetë kabile), atë që i është dhënë Musait, Isait dhe atë që iu është dhënë nga Zoti i tyre peygamberëve, ne nuk bëjmë dallim në asnjërin prej tyre dhe ne vetëm atij i jemi bindur.
137. Në qoftë se ata besuan ashtu siç besuat ju ata vërtetë kanë gjetur rrugën e drejtë, e nëse refuzojnë, atëherë ata janë kundërshtarë (opozitë), po ty (Muhammed) kundër tyre do të mjaftojë All-llahu. Ai është dëgjuesi, i dijshti.
138. (kjo fe jona është) Njgyrosje e All-llahut, e kush ngjyros (me fe) më mirë se All-llahu? Ne vetëm atë e adhurojmë.
139. Thuaj: “A doni të grindeni me ne për All-llahun, e Ai është Zoti ynë dhe Zoti juaj dhe ne kemi vepra (shpërblimin e veprave) tona, e ju keni veprat tuaja. Por ne jemi (besimtarë) të sigurtë ndaj Tij.
140. A pretendoni se Ibrahimit, Ismailit, Is’hakut, Jakubi dhe pasardhësit kanë qenë jehudi ose të krishterë? Thuaj: “A e dini ju më mirë apo All-llahu? Kush është më mizor se ai, që e ka dëshminë e All-llahut pranë veti dhe e fshehë. All-llahu nuk është i pangjiftuar me veprimet tuaja”.
141. Ai ishte një popull që shkoi, të cilit i takoi ajo që fitoi, e juve u takon ajo që fituat, prandaj ju nuk jeni përgjegjës për atë që ata vepruan.

**Batı'nın Muhammed İkbâl'i: Aliya
PROF. DR. CEMALETTİN LATİÇ**

İngilizce' den çeviren: Habibe Güneş

(İHH tarafından 18 – 19 Ekim 2008 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenen Balkan Sempozyumunda sunulan bu tebliğ Sempozyum Kitabından alınmıştır.)

Aliya İzzetbegoviç'in çağdaşı olan bir Türk yazar şöyle yazmıştır: "*Aliya Batı'dan gelen İkbâl'dir.*" İddialı olmasına rağmen bu görüş esasen doğrudur. İslam düşünce dünyasının 20. yüzyıldaki en büyük temsilcisi konumundaki Pakistanlı düşünür Muhammed İkbâl gibi, Aliya İzzetbegoviç de, öncelikli olarak özgürlük, İslami düşüncenin çağımızda yeniden canlandırılması ve yaygınlaştırılması, günümüz Müslümanlarının vahim durumunun iyileştirilmesi, Batı ile İslam dünyasının ilişkisi, İslam ile diğer dünya dinleri arasında bağlantı kurulması gibi konular üzerinde durmaktaydı.

Komünist rejim kendisini düşüncelerinden dolayı tutuklamazdan evvel, İzzetbegoviç şu üç kitabı yayımlamıştı: "İslam Rönesansı'nın Problemleri, Doğu-Batı Arasında İslam, İslam Deklarasyonu." İlahiyat eğitimi almamış olmasına rağmen, kendi ifadesiyle "Dininin şahitliği-delili" hakkında yazıyordu. Bu yüzden onun kitapları orijinal düşünceler ve olgunlaşmış tecrübeler ile doludur. Bu kitaplar, Batılı gibi düşünen fakat Doğulu gibi hisseden bir Müslüman tarafından yazılmıştır. Bu kitaplar, en acımasız asırlardan birinin damgasını; "büyük ülke"nin planlarını, bonkör ve barbarca fikirlerin geçiş noktası olan, farklı kültür ve medeniyetlerin birlikte yaşadığı ve karıştığı "büyük bir sınır"da yaşayan talihsiz halkın kaderini taşımakta ve yansıtmaktadır. Aliya İzzetbegoviç, en ünlü kitabı olan "Doğu-Batı Arasında İslam"da (Bu kitaptan dolayı kendisine 1993 yılında Faysal Ödülü verilmiştir.) 20. yüzyılın en büyük iki

sosyopolitik sistemi olan kapitalizm ve sosyalizmin güçlü olduğu yanları ve zayıflıklarına dair kritik bir analiz yapmakta, "üçüncü bir yol" olarak İslam'ı bu iki sisteme alternatif olarak göstermektedir. Hıristiyanlığı "saf bir din" olarak tanımlayan İzzetbegoviç, İslam dinini din ile siyaset arasında bir bağlantı kuran "çift kutuplu bir yapı" olarak görmektedir. Aliya İzzetbegoviç, dinî cihetten bakıldığında dahi İslam'ın Hıristiyan mistisizmi ile Yahudi materyalizmini birleştiren bir "orta yol" olduğunu düşünmektedir. Aliya, Hıristiyan ve Yahudilere, tüm dünyada ortak ilahi hakikat ve mirasın sunduğu huzur ve barış ortamı içinde Müslümanlarla birlikte yaşamaları teklifinde bulunmaktadır.

"İslam Deklarasyonu" isimli kitabından dolayı Aliya İzzetbegoviç, 1983 yılında Saraybosna'da komünist mahkeme tarafından 14 yıl hapis istemiyle yargılandı. O zamandan bu yana, bu dinî-politik manifestoyla ilgili yaygaralar hiç bitmedi. Ömrünün son 10 yılında İzzetbegoviç, bu eserine yönelik devam eden saldırılar, fikirleri hakkında yapılan birçok tahrifat ve manipulasyonlar yüzünden -ki bazıları bunlarla Bosnalılara yapılan vahşeti haklı göstermek istemiştir- bu kitabı hakkında yorum yapmak istememiş ve bu konuyu tarihe bırakmayı tercih etmiştir.

Eğer Hıristiyanların hoşuna gidecekse...

Peki, İslam Deklarasyonu'nda ne savunulmaktadır? Müslümanların sayıca fazla olduğu, şiddete ve kötülüğe sevk etmeyen bu sistemin var olduğu ülkelerde, İslam'a dayalı sosyopolitik bir yapı; Müslümanların gelişmeleri ve kabul görmeleri; her türlü zulmün yok edilmesi; dinî, siyasi ve sanatsal ifade ve kurumların özgürlüğü; kadın-erkek eşitliği; hukukun üstünlüğü; hukuk önünde herkesin eşitliği; iktidar ve hükümetlerdeki yozlaşma ve yolsuzluklara karşı mücadele; putperestliğin ve ahlaki olmayan fiillerin yok edilmesi konuları işlenmiştir.

Bu yüzden, aynı yüzyılın başında ve sonunda, dünyanın iki farklı ucunda, biri Doğu'da diğeri ise Batı'da yaşamış olan Muhammed İkbâl ile Aliya İzzetbegoviç, felsefe tarihinde iyi bilinen Hegel'in "İslam 'çölü' çok uzun zaman önce misyonunu tamamlamış ve Şark'ın sessizliği içinde yok olmuştur." tezini çürütmüşlerdir.

"Muhteşem bir kültürel ve siyasi geleneğin mirasçısı olan ve İslami düşüncenin yaşanması taraftarı olan İslam dünyası, bir derebeylik-kulluk sistemi içinde daha fazla kalamaz. Yeni Müslüman neslini, bu anormal gidişata bir son vermekten alıkoyabilecek hiçbir güç mevcut değildir."

"Allah'ı tanıdığı ve Allah dışında başka hiçbir dogma veya hiyerarşiyi kabul etmediği için İslam, bir diktatörlüğe dönüştürülemez. Bu yüzden, engizisyon veya terörün bütün biçimleri, İslam ile birlikte tasfiye edilmiştir."

"Nasıl ki anlamsız hoşgörüsüzlükler ve çekişmeler, geçmiş bir harp meydanına çevirdiyse, gelecek de -eğer Hıristiyanlar isterse- insanlığın huzuru için bu iki büyük din arasında bir anlayış ve iş birliği örneği getirebilir."

"Yüzyıllar boyunca Yahudilerle birlikte yaşadık, hatta birlikte ortak bir kültür bile inşa ettik. Öyle ki, bazı durumlarda neyin İslam'a neyin ise Yahudilere ait olduğunu net bir şekilde söyleyemeyiz... Kudüs

sadece Filistinliler veya Arapların meselesi değildir; bütün Müslümanların meselesidir. Yahudiler ile Siyonistleri birbirinden ayırmak istiyoruz, tabii eğer Yahudiler bu ayrımı yapacak kuvveti kendilerinde bulabilirlerse."

İslam Deklarasyonu'ndan alıntılar

Kadere bağlılık

"Kadere bağlılık/teslimiyet, kimsenin önleyemeyeceği belalara dair insanoğlunun sahip olduğu büyük endişeye karşı verilen, ruhu heyecanlandıran bir cevap niteliğindedir... Fakat yetersizlik ve güvensizlik duygusunun bir sonucu olarak ortaya çıkmış olan bu teslimiyet, yeni bir güç ve yeni bir güvencedir. Allah ve O'nun inayetine duyulan inanç bize, başka hiçbir şeyle yer değiştiremeyecek bir güven hissi vermektedir. Emerson, 'Bütün cesur ırklar kadere inanagelmüşlerdir.' demiştir... Fakat teslimiyet pasiflik-edilgenlik anlamına gelmemektedir... Teslimiyet, Allah'ın iradesine dayanarak insan iradesinden bağımsız olma manasına gelir. Allah'a itaat, bir insana itaati dışlamaktadır. Bu, Allah ile insan arasında yeni bir ilişki, böylece insan ile bir başka insan arasında da yeni bir ilişki biçimidir. Teslimiyet, çözümsüzlük ve hayatın anlamsızlığına karşı şerefli bir çare; isyan, ümitsizlik, nihilizm ve intihardan uzakta bir insan meydana getirir. Bu, bir kahramanın sahip olduğu değil, hayatın kaçınılmaz sorunları içinde sıradan bir insanın sahip olduğu kahramanca bir duygudur... Teslimiyet; sizin adınız İslam!"

Doğu-Batı Arasında İslam isimli eserden

Faşizm ve komünizme karşı

Aliya İzzetbegoviç 1925 yılında, Bosanska Kruba şehrinde doğdu, fakat Saraybosna'da büyüdü. Babası Mustafa ve annesi Hiba'nın Aliya'dan başka dört çocukları daha vardı.

Aliya, 1943 yılında Alman Erkek Lisesi'ni bitirdi. II. Dünya Savaşı boyunca faşist

ideolojiye, daha sonra ise komünist ideoloji ve uygulamalarına karşı çıkarak *Mladi Muslimani* (Genç Müslümanlar) isimli, kolej ve üniversite öğrencilerinden oluşan ve Bosnalı Müslümanları II. Dünya Savaşı sırasında yaşanan biyolojik soykırımdan; savaş sonrasında ise manevi soykırımdan kurtarmak amacını güden bir organizasyonun kurucusu oldu.

İlk kez 1946 yılında tutuklandı ve 1949 yılına dek hapiste kaldı. O dönemde komünist rejim, Mladi Muslimani örgütüne mensup en yakın arkadaşlarını öldürdü, binlercesini de senelerce hapsedti. Bu uygulama, Güneydoğu Avrupa'da ortaya çıkan en büyük anti-komünist hareketin yok edilmiş biçimidir.

Aliya, Halida Repovac'la evlendi ve Leyla, Sabina ve Bakir adını verdikleri üç çocukları oldu.

Sözlerinden ve düşüncelerinden ötürü 14 yıl hapis

Entelektüel çabalarından dolayı komünist hükümet Aliya'yı ve 12 Bosnalı entelektüeli, 1983 yılında ünlü "Saraybosna yöntemi ile" yargılayarak 14 yıl hapis cezasına çarptırdı.

Bu süreç boyunca, mahkûmların serbest bırakılması için ülkede ve tüm dünyada protestolar yapılmakta, dilekçeler gönderilmekteydi. Predrag Matvejevec, uluslararası PEN-center, İslam Konferans Örgütü, Uluslar arası Af Örgütü ve Belgrad'ın en ünlü 20 yazar ve akademisyeni bu haksız mahkûmiyetlerin sona ermesi için dilekçeler gönderdi.

"Haksızlık ve adaletsizlik ile son bulan bir filmin güçlü ve katarsis etkisi yapan bitiş sahnesine şahit olmuş gibiydim: Masum bir adam 14 yıl hapis cezasına çarptırılmıştı. Yüzü hüznle, aynı zamanda hayret verici bir huzurla kaplıydı... Atina yöneticileri onu ölüm cezası ile cezalandırdıklarında, Sokrat'ın yüzündeki

ifade de böyle olmalı, diye düşündüm; ki Sokrat'ın bu işi kendisinin yapması gerekiyordu."

Abdullah Sidran

"1983 senesinde, 18 Temmuz'dan 19 Ağustos'a kadar, 12 Müslüman entelektüel Saraybosna'da yargılanmıştır. Bu dava, söylemler ve düşünceler nedeniyle cezalandırma adına yeni Yugoslavya adaletinin arketipi olarak tarihe geçmiştir."

Belgradlı yazar ve akademisyenlerin dilekçesinden alıntılanmıştır

Siyasi bir örgüt oluşturmak

Aliya İzzetbegoviç, 1988 yılının sonunda Yugoslavya hükümetinin "sözlü muhalefet sebebiyle cezalandırılan bütün mahkûmların serbest bırakılması" kararıyla hapisten çıktı. O dönemde, Yugoslavya'daki siyasi durum gün geçtikçe daha zor ve sıkıntılı bir hâl alıyordu; Slovenya'nın başkenti Ljubljiana, Zagreb ve Belgrad'dan sosyal anlamda demokratikleşme ve yeni partiler kurulmasına yönelik talepler geliyordu.

Berlin Duvarı'nın yıkılışından ve dünyadaki komünist rejimlerin teker teker çöküşünden sonra, Yugoslavya Federasyonu da çökmeye başladı.

Aliya İzzetbegoviç'in hiçbir ikilemi yoktu: Hem cumhuriyeti Bosna- Hersek hem de halkı, 20. yüzyılda ikinci kez trajik bir durum içerisindeydi. Siyasi bir örgütü bulunmayan Bosnalı Müslümanların, silahsız bir şekilde savaşla yüzleştikleri II. Dünya Savaşı'nda tecrübe edilen durumun tekrarını önlemek için Aliya, 27 Mart 1990 tarihinde Demokratik Hareket Partisi (*Stranka Demokratske Akcije*-SDA)'ni kurdu. Böylece Bosna-Hersek'te sosyal demokratikleşme süreci başlamış ve çok partili sistemle tanışılmış oldu.

Yugoslavya'nın gerçekleştirilemeyen kurtuluşu

18 Kasım 1990 tarihinde yapılan ilk çok partili seçimlerde SDA, parlamentodaki toplam 240 milletvekilliğinden 86'sını, Bosna-Hersek Cumhuriyeti'nin başbakanlığını ve 7 üyeliğin 3'ünü kazanmıştı. Bu seçim sonucunda Anayasal Bosna-Hersek Cumhuriyeti Başkanlığı toplantısında Aliya İzzetbegoviç başkan seçildi. Seçim sonuçlarına göre, SDA ve Hırvat Demokratik Birlik Partisi (*Hrvatska Demokratska Zajednica*-HDZ) ve Sırp Demokratik Partisi (*Srpska Demokratska Stranka*-SDS)'nin koalisyonundan oluşan bir hükümet kuruldu. Fakat bu hükümet, Bosna-Hersek Cumhuriyeti ve onun iç anayasası hakkında tamamen birbirinden farklı olan görüşlerinden dolayı hiçbir zaman görev yapamadı.

Aliya İzzetbegoviç tarafından yönetilen SDA, kuruluşundan itibaren Yugoslavya'nın içinde veya dışında sivil bir cumhuriyet olarak Bosna- Hersek için vardı. Aliya, Yugoslavya'nın demokratikleşmesinin, ülkenin içinde bulunduğu kriz durumuna yönelik barışçıl bir çözüm ve halkının çıkarı için kilit unsur olduğunu düşünüyordu. Bu yüzden diğer cumhuriyetlerin başkanlarıyla Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti (SFRJ) başkanlığında aktif olarak bir araya gelmekteydi. Fakat Slobodan Milošević önderliğindeki Sırp rejiminin "büyük Sırbistan"ı kurma kararından ve Milošević ile Hırvat Cumhuriyeti Başkanı Franjo Tuđman arasında Bosna- Hersek'i bölmek için yapılan gizli mutabakattan dolayı, Yugoslavya ayakta duramadı. En son deneme, Başkan İzzetbegoviç ve Makedonya Cumhuriyeti Başbakanı Kiro Gligorov tarafından hazırlanan plan olmuştur.

"Duygusal olarak Yugoslavya'ya bağlanmışım. Belki de bir Müslüman olduğum için Yugoslavya'nın çöküşünün bizim için iyi olmadığını hissetmişim.

Müslüman nüfusun çoğunluğu Bosna'daydı, ancak Sırbistan'da, Karadağ'da, Makedonya'da, Kosova'da, Hırvatistan'da ve Slovenya'da yaşayan Müslümanlar da vardı. 1983 yılında mahkemedeki son sözlerimde 'Yugoslavya'yı seviyorum ama hükümetini değil!' demişim."

Hatıralar

"Sivil bir cumhuriyet olarak Bosna-Hersek -bu kesinlikle Müslüman halkın seçimiydi- İslami ya da sosyalist değil, fakat sivil bir cumhuriyet! Fakat bunun için Sırp'ların ve Hırvatların onayı gereklidir. Eğer Slovenya ve Hırvatistan Yugoslavya'dan ayrılırsa, Bosna-Hersek parçalanmış bir Yugoslavya içinde kalamayacaktır! Bosna-Hersek, 'büyük Sırbistan' içinde kalmayı ve onun 'bir parçası' olmayı kabul etmez!"

15 Eylül 1990 tarihinde Velika Kladusa'da, seçim öncesi yapılan konuşmadan alıntıdır

Savaşı engelleme çabaları

Slovenya ve Hırvatistan'ın Yugoslavya sisteminden ayrılışından sonra, Bosna-Hersek parlamentosu, özerklik ve vatandaşların ülkelerinin özerkliği hakkında oy kullanmaya davet edileceği referandumla ilgili bir önerge sundu. Referandum sorusu şuydu: "Vatandaşların ve Bosna-Hersek halkının eşit olduğu; Müslümanların, Sırp'ların, Hırvatların ve diğer insanların birlikte yaşadığı bağımsız bir Bosna-Hersek devleti için var mısınız?"

Başbakan İzzetbegoviç, Hırvatistan'a saldırdığı süre boyunca, Bosna- Hersek'te seferberlik uygulanması emrini reddettiği, sözde Yugoslav Millî Ordusu (JNA) genel karargâhlarına "Bu bizim savaşımız değil!" şeklinde cevap vermişti. Aliya, Bosna-Hersek Yugoslavya içinde kalmaya devam etse bile, bunun savaşı durdurmayacağını, çünkü bu durumda Hırvatistan'ın, vatandaşların çoğu Hırvat olan Bosna topraklarını talep edeceğinin, herhangi bir tarafa mensup olmayan Boşnak ve diğer

vatandaşların ise başkalarının çıkarları için savaşıma zorlanacağına farkındaydı.

Bu dramatik dönem boyunca Başkan Aliya İzzetbegoviç, kendisinin ilk, fakat çok önemli uluslararası düzeydeki ilişkisini kurdu. İlk resmî toplantısını, Avusturya ziyareti esnasında, Birleşmiş Milletler Eski Genel Sekreteri olan Kurt Waldheim ve Bosna-Hersek'in büyük dostu olan, dönemin Avusturya Dışişleri Bakanı Alois Mock ile Viyana'da gerçekleştirdi. Bundan sonra İran'ı, Türkiye'yi ve ABD'yi ziyaret etti. Buna ilaveten, Roma'daki AB bakanları toplantısına katıldı, sonrasında Papa II. John Paul'u ziyaret etti. Ardından Belgrad'da Sırp Ortodoks Kilisesi Başkanı olan Patrik Pavle ile bir görüşme gerçekleştirdi.

Başkan İzzetbegoviç bu toplantıları, Yugoslavya'daki, özellikle de Bosna-Hersek'teki krizin barışçıl bir biçimde acil olarak çözülmesi gerektiğini vurgulamak için fırsat olarak görüyordu.

"Bosna, hem savaşa hem de barışa alışkındır. Bugünkü durumu farklı kılan şey ise, hâlihazırda tehdit oluşturan bu savaşın alışlageldik bir savaş olmayacağıdır. Bu topyekûn bir savaştır ve bu savaşa dâhil olan aktörlerin çoğu ya durumun farkında değildir ya da farkındaymış gibi davranmaktadır... Herhangi bir şekilde ihtilafa düşmekten kaçınılmalıdır; çünkü ihtilaf durumunda -ki bu alışlageldik ve sınırlı bir ihtilaf olmayacaktır- her şey anlamsız hâle gelir. Biz bunu tamamen anlamış durumdayız. Herkesin de anlaması gerekmektedir. Barış seçeneğimiz, her zamanki barış sevgimizden daha fazladır. Kelimenin en iyi anlamıyla bu bir sorumluluktur."

SDA'nın birinci kongresinde,
1 Aralık 1991 tarihinde yapılmış
konuşmadan alıntısıdır

Bosnalı Müslümanların aşagılanması tehditleri

Bosnalı Sırpların liderleri, Bosna-Hersek referandumundan çıkan sonucu kabul etmemişler ve Sırp halkının bu konuda bağımsız bir şekilde tepki vermesinin önüne geçmişlerdi. SDS'nin lideri ve geleceğin savaş suçlusu Radovan Karadžić, parlamentonun açılış konuşmasında açık bir şekilde Müslümanları ve Bosna-Hersek barışını tehdit ediyordu.

Referandum 29 Şubat ve 1 Mart 1992 tarihlerinde yapıldı. Vatandaşların %63'ü referanduma katıldı ve Bosna-Hersek'in özerkliği ve bağımsızlığı lehine oy kullandı. Bu referandumu baz alarak Avrupa Birliği, Bosna-Hersek'i 6 Nisan 1992 yılında tanıdı. Bir gün sonra ABD de Bosna-Hersek'i tanıdığını ilan etti. Aynı gün, Karadžić ve Milošević, uluslararası platformda tanınan Bosna-Hersek'i, ülkenin Müslüman halkıyla birlikte diğer tüm vatansever yurttaşları yok etmek amacıyla, tamamen suç teşkil eden, askerî saldırılarına başladılar.

Bu ortamda hızla gelişen savaş sürecinde, Bosna-Hersek Başkanlığı, Bosna-Hersek Cumhuriyeti ordusunu ve savaş hükümetini kurma kararı aldı.

Saraybosna cehenneminde

2 Mayıs 1992 tarihinde Aliya İzzetbegoviç, Başbakan Yardımcısı Zlatko Lagumdžija ve kendisinin resmî tercümanı olan kızı Sabina ile Lizbon'da yapılan barış görüşmelerinden dönerken Saraybosna Havaalanı'nda JNA tarafından gözaltına alındı. O gün, savunma kuvvetlerinin Saraybosna'yı kurtarmak için en önemli çatışmayı yaptıkları, en dramatik savaş günlerinden biriydi.

"Bu 'sıcak' gece ve günlerde, hastanelerde ve morglarda hiç boş yer yoktu; mezarlıklarda da yer kalmamıştı, ölü bedenler sokaklara dizilmişti. Cenaze törenleri keskin nişancıların en sevdiği

yerler hâline geldiğinden, defin işlemleri ya en az tehlikeli yerlerde (Kovaci Parkı gibi) yapılıyor ya da şehitlerin toprağa verilmesi için gecenin karanlığı bekleniyordu... Eğer bir kişi Saraybosna cehenneminde ise, zarar görmeden ayakta kalamaz!"

Juan Goytisolo, İspanyol yazar
Saraybosna Sveska

Çetnik toplama kampları

"...Tüm dünyaya çağrıda bulunarak bu fitne ve zulmün sadece Bosna- Hersek'in veya Balkanların veya Avrupa'nın sorunu olmadığını dile getirdik. Burada yaşananlar tüm gezegeni ilgilendiriyordu. Çünkü 20. yüzyılın son yıllarında, Avrupa'nın ortasında kara mantarlar gibi ortaya çıkan bu etnik temizlik ve toplama kampları, medeniyetin asli karanlığını gözler önüne seriyor ve bu yüzden bu dünyada yaşayan her insan için eşit oranda bir endişe teşkil ediyordu... Dünya bizi duymadı... Sebep, günümüz dünyasındaki ahlaki zayıflık mı yoksa kurbanların Müslüman olduğu gerçeği miydi?"

Gücünüzü ve etkinizi kullanınız ki, uluslararası alanda tanınmış ve bir BM üyesi olan, böyle bir saldırganlığın kurbanı bu küçük ülkeye karşı uluslar arası toplum görev ve sorumluluklarını yerine getirsin! Bosna-Hersek'teki Müslüman halka yönelik soykırımı durdurun!.."

(İKÖ ülkeleri, Dış İlişkiler Bakanları toplantısında yapılmış konuşmadan alıntıdır, 2 Aralık 1992.)

"...Bu savaşı engellemek için her şeyi yaptık. Uzlaşma arzuları ne kadar büyük olursa olsun, deneysel olarak bu savaşın engellenemez olduğuna tanık olduk. Bu yüzden buradan, bu krizi yönetmek ve insanları kurtarmak için kuvvetli bir kararlılık çağrısı yapıyorum! Tüm bunlara rağmen, eğer Allah nasip ederse ve bu zorba savaşı kazanırsak hayatta kalacak, savaş suçlularını yargılayacak ve azdırılanları affedeceğiz!"

Bosnalı Müslüman Entelektüeller
Kongresi'nin
açılış konuşmasından alıntıdır, 23 Aralık,
1992

Birleşmiş Milletler'e çağrı

Saldırıları boyunca Başkan İzzetbegoviç, en zor kararları almak zorundaydı. Uluslararası toplum tarafından düzenlenen bütün barış görüşmelerinde aktif olarak yer alıyordu. Avrupa'da, ABD'de, Afrika ve Asya'da düzenlenen birçok konferans ve toplantıda, özellikle de BM'de; BM ve en güçlü Batı ülkelerinin silah ihracatına ambargo koymaları ile daha da kötüleştirdikleri ve ülkenin kendisini savunmasını imkânsız hâle getirdikleri Bosna-Hersek'te yaşanan terör konusunda uyarılarda bulunuyordu.

"Barışçıl bir birliktelik ve hoşgörü temelinde kurulmuş; laik, demokratik, merkezileşmemiş ve çok uluslu bir ülke hayali önermişim. Ne yazık ki, eğer bu örgüt, kendimizi savunmamıza yönelik böyle vahim bir tutum sergilemez veya bize tam bir savunma hakkı sunan bir alternatif getirmese, size sunduğumuz bu öneri ilgisiz ve anlamsız kalacaktır. Uluslararası toplum bizi koruma niyetini gösteren adımlar atamamakta, aynı zamanda kendimizi savunmamızı sağlayacak kaynakları da reddetmektedir. Eğer kimsenin bize yardım etmediği vahim

bir şekilde netleşirse, kendimizi savunma hakkına sahip olacağız. Uygulanan mevcut silah ambargosu, ülkemizin tıkanıdığı ve nefes alamaz hâle geldiği şu günlerde elimizi kolumuzu bağlamıştır.

Ambargo, bizi yegâne savunma kaynaklarımızdan alıkoymaktadır. Bu şekilde davranılarak saldırganlara yardımcı olunmaktadır. Bosna-Hersek'e yönelik silah ambargosu kaldırılmalıdır!"

BM Genel Kurulu'nda yapılan konuşmadan alıntıdır, 23 Eylül 1992

İllegal "Hersek-Bosna" devletinin kurulması girişimi

1992 yılının sonunda, büyük Sırp saldırısının devam ettiği ve Başkan İzzetbegoviç'in adalet isteklerinin BM tarafından göz ardı edildiği dönemin ortalarında, Bosna-Hersek'te Hırvat halkının liderleri, zamanın Hırvatistan Cumhuriyeti Başkanı Dr. Franjo Tuđman ve bazı destekçilerinin arka çıkmasıyla, Bosna-Hersek devleti toprakları içinde, sözde "Hersek-Bosna" isimli illegal bir devleti kurma çalışmalarına başlamışlardı. Bosna-Hersek Cumhuriyeti ordusuyla ilişkili olan Hırvat Savunma Konseyi Ordusu (*Hrvatsko Vijeće Obrane*-HVO), Bosna-Hersek ordusunun birimleri üzerinde askerî üstünlük ve komuta talebinde bulundu. Bu durum, Hersek ve orta Bosna'da büyük askerî çatışma ve ihtilaflara sebep oldu. Kısa bir süre sonra HVO, Bosnalı Müslümanlara yönelik, özellikle Vitez yakınındaki Ahmici bölgesinde korkunç saldırılar gerçekleştirmeye başladı. Dretelj ve Hersek'teki Heliport'ta toplama kampları açıldı ve işgal edilen bölgelerden getirilen Bosnalı vatandaşlar buralara yerleştirildi. Ne yazık ki, bazı yerel komutanlar ve ordunun ölçüyü aşan bazı güçleri, Uzdol ve Jablanica yakınlarında bir köy olan Grabovica'da yaşayan Hırvat sivillere yönelik iki büyük savaş suçu işlediler. Bu olaylar sadece Sırp saldırganlarının değil, aynı zamanda Bosna-Hersek'teki saldırılara

bir sivil savaş muamelesi yapan BM üyelerinin de işine yaramıştı.

"Sayın Başkan,

Bosna-Hersek ordu birimleri ile HVO arasında orta Bosna'da gerçekleşen en son çatışmalar hakkında yazmış olduğunuz 27 Ocak tarihli mektubunuza cevaben bu mektubu yazıyorum.

...Merkezi Bosna'da ortaya çıkan çatışmaların en güçlü sebebi, HVO üyesi bazı kişilerin, Bosna-Hersek devleti içinde bir tür devlet oluşturma çabalarına devam etmeleridir. Bu, iki toplum arasında ortaya çıkan gerilimlerin ve gittikçe azalan güvenin asıl sebebidir ve bu gerçekle yüzleşmemiz gerekmektedir.

...Bosna-Hersek, daha güçlü olan tarafa yavaşmanın ve Yugoslavya çatısı altında kalmanın daha az acı verici olduğu dönem boyunca, Hırvatistan ile iş birliği yapma kararı almıştır. Bizim aldığımız karar bir çıkar hesabı değil, bir prensip ve tutarlılık gereği idi. JNA kuvvetleri Hırvatistan'ı yok etmek üzere gönderildiğinde, çocuklarımızı askere yollamayı reddettiğimizi hatırlatmak istiyorum. Bu genç insanların büyük çoğunluğu, Hırvatistan'ın özerkliği ve özgürlüğü için isteyerek savaşmış ve ölmüşlerdir. Yugoslav ordusunun bu seçimimizden dolayı intikam almak isteyeceğini tahmin etmiştik ve bu tahminimiz gerçekleşti. Fakat Hırvatistan'daki Bosnalı mültecilerin istenmeyeceklerini ve zaten zayıf bir şekilde silahlanmış olan Bosna- Hersek ordusunun kendi ülkesinde saldırgan olarak görüleceğini beklemiyorduk.

Son olarak, Hırvat ve Müslüman halkın karşılıklı husumete son vermeleri ve ortak saldırganlara karşı kendilerini savunmaları; Bosna-Hersek'te bu iki eşit toplumun barış içinde bir arada yaşaması için bir çözüm bulma noktasında tam bir iş birliği içinde bulunmaları yönündeki dilek ve talebinize katılıyorum."

Hırvatistan Cumhuriyeti Başkanı

Dr. Franjo Tudjman'a yazılmış olan
mektubun özeti, 28 Ocak 1993

Hepimiz bir erkek ve bir kadından yaratıldık

En korkunç ve dehşet verici savaş sahneleri içinde, ülkesi her gün en iyi çocuklarını kaybediyorken, ülkesi kanlar ve küller içindeyken, Başkan İzzetbegović dininden, ailesinden ve milletinden aldığı ahlaki prensipleri kaybetmemiştir. Herhangi bir ulusa karşı kötü veya zarar verici bir ifadeyi asla kullanmamış; asla intikam ve adalet çağrısı yapmamış; asla iyiliğin kötülüğe galip geleceği gerçeğine inanmaktan vazgeçmemiş; asla küstah ve kibirli davranmamıştı. Elde edilen her başarıyı Yaratıcı'ya, her yanışı ise kendisine atfediyordu. İslam dünyasında yazar ve bilim insanlarına verilen en büyük ödül niteliğinde olan "Kral Faysal" ödülünü aldığı anda, Hadimu'l Haremeyn'e, Kral Fahd bin Abdul-Aziz'e, Kral'ın nazik daveti ve misafirperverliğine ve Kral Faysal'a cömert işlerinden dolayı teşekkür ettikten sonra, şunları söylemişti:

"Yüce Prens,
Ekselansları,
Sevgili kardeşlerim ve arkadaşlarım,
...İslam, bize hepimizin bir kadın ve bir erkekten geldiğimizi, sonra birbirimiz ile tanışmamız ve birbirimizi anlamamız için kavim ve milletlere bölündüğümüzü öğretmektedir. Bize, insan hayatını ve doğayı, evrensel olarak kabul ettiğimiz bu değerleri korumamız ve sahip çıkmamız öğretildi. Bu yüzden bilim, sanat ve diğer alanlardaki başarılar, insanlar arasında barışı geliştirerek, husumet ve yıkımları engelleyerek İslam'a ve böylece insanlığa hizmet etmek içindir. İnsanoğlu iyi ile kötü arasında yaşadığı için, birileri bu değerlere sahip çıkmalı, onları yaymalı, her yerde ve her gün bu değerleri sürdürmelidir. Bu değerler unutulduğunda, insanoğlu Yaratıcı'sının kurallarını terk eder, şeytanın ve yıkımın yoluna girmiş olur. Benim ülkem, saldırganlığın ve diğer insanların

çekilen acılara karşı takındıkları umursamazlığın dünya üzerindeki hayata neler yapabileceğinin yaşayan bir kanıtı konumundadır. Bosna-Hersek halkı yüzyıllardır Doğu ile Batı'nın bulunduğu bu yerde yaşamakta, bu iki dünya arasında bir hoşgörü ve anlayış köprüsü oluşturmaya çalışmaktadır. Şimdi ise bu insanlar sert bir şekilde cezalandırılmıştır; bu asil çabanın izleri kül olup gitmektedir. Bosnalı Müslümanlar sadece Müslüman oldukları için izlenmekte ve öldürülmektedirler. Ancak onlar asıl galiplerdir; çünkü her şeye rağmen karanlık güçlere, nefrete ve yıkıma karşı kahramanca mücadelelerini sürdürmeye devam etmektedirler..."

Sırp milletinin lekesiz öteki yüzü

"Hanımlar ve beyler, saygıdeğer arkadaşlar,
Sizlere hoş geldiniz diyor ve başarılı çalışmalar diliyorum.

Sırp milletinin tertemiz ve lekesiz ikinci yüzünü ve bu bilinci gösterdiğiniz için hepimize saygılarımı sunmak istiyorum.

Saraybosna'ya gelme cesareti gösterdiğinizden ve gerçeği dile getirdiğinizden dolayı sizleri tebrik ederim... Sizler, Sırp halkının silahlı kanadını temsil etmiyorsunuz, siz bu milletin silahsız kanadısınız. Onların silahları, sizin ise kelimeleriniz var. Ve kelimelerin silahlardan daha güçlü olduğu pek çok kere kanıtlanmıştır.

Temsilen size hitap ediyordum resmî Bosna-Hersek hükümetinin hedefi, demokratik Bosna-Hersek'i veya hiç kimsenin dini, milleti veya politik görüşü nedeniyle hor görülmeyeceği bir devleti oluşturmaktır. İnanıyoruz ki bu, medeniyetin bel kemiğini teşkil etmektedir."

Bosna-Hersek'in Sırp vatandaşları ikinci kongresinde yapılan konuşmadan alıntıdır, 9 Nisan 1995

BM'nin seyirciliğinde soykırım

Saldırıların başından sonuna değin bir savaş dönemi lideri olarak Aliya İzzetbegoviç, Bosna-Hersek ordusunu gizli bir şekilde silahlandırmıştır. Bu çalışmalar, savaş hattında bazı durum değişimlerine ve böylece müzakerelerin konumunun da değişmesine sebep olmuştur.

Barış anlaşması yoldaydı... Fakat 1995 yılının yazında, BM tarafından korunduğu söylenen Srebrenitsa ve Zepa'nın kuşatılmış bölgelerinde, Bosnalı Sırlardan oluşan siyasi ve askerî yapılar, Slobodan Miloşeviç rejiminin yardımıyla, bu bölgeye sahip olmak amacıyla silahsız erkek, kadın, çocuk ve gençlerden oluşan 8 ila 13 bin kişiyi katlederek bir soykırım gerçekleştirdiler. Bu soykırım dünya televizyonlarının, BM ve uluslar arası toplumun bilgisi dâhilinde ve gözleri önünde gerçekleştirildi.

Dayton Anlaşması

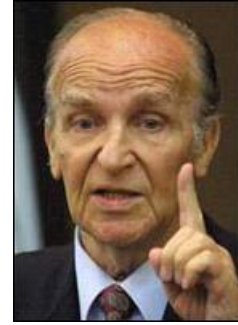
Başkan Aliya İzzetbegoviç'in Bosna ile ilgili gerçeği kanıtlama ısrarı, savaş hattında ordunun ilerleyişi, Srebrenitsa'daki soykırım ile birlikte saldırganların ahlaklarının zayıflaması, Tuzla meydanındaki Çentiklerin suçları, Saraybosna Markale'deki Pazar Yeri katliamı ve Batı Avrupa ülkelerinin başına geçen yeni liderlerin etkisiyle Bosna'da yaşananlara nihayet uluslararası bir tepki gelmeye başlamıştı. NATO askerî güçleri Çentik sınırlarına Eylül 1995 tarihinde müdahale etti. Savaşın son aşamasına, Amerikan Askerî Üssü'nde, 21 Kasım 1995 tarihinde imzalanan Dayton Anlaşması ile ulaşılmış oldu. Bosna-Hersek devletinden üç temsilcinin yanı sıra, Sırbistan ve Hırvatistan siyasi temsilcileri ve dünya güçleri tarafından imzalanan bu anlaşma ile bir kez daha, Bosna-Hersek'in özerkliği ve tarihi sınırları teyit edildi. Bosna grubu, ülkenin iki çok uluslu idari bölge şeklinde ayrılmasını kabul etmek zorunda kalmış ve anlaşmanın 7. ek

maddesiyle bütün mültecilerin ve yerlerinden sürülen insanların özgürce evlerine geri dönmeleri teyit edilmiştir.

"Sayın Devlet Sekreteri,
Mr. Hoolbroke,

Anlaşmaya katılan saygıdeğer temsilciler, hanımlar ve beyler, Bugün, Bosna ve tüm dünya için tarihî bir gündür. Bosna için tarihidir çünkü -öyle umuyoruz ki- savaşın yerini barış almıştır. Dünya için tarihî bir gündür; çünkü Bosna'daki soykırım ve takiben gelişen her şey, birinci dereceden bir ahlaki sorun teşkil ediyor ve bu ahlaki sorun, dünyadaki her erkek ve kadın için endişe verici bir durum yaratıyordu.

Biraz önce imzalamış olduğumuz belgeler, Bosna-Hersek'in bütünlüğünü ve özerkliğini, hoşgörü ve özgürlüğü temel alan açık toplumun geleceğe yönelik gelişimini garanti altına almaktadır...

Ve halkıma sesleniyorum;

Bu adil bir barış olmayabilir, fakat bu, savaşın devam etmesinden çok daha adil bir şeydir. Böyle bir durumda, böyle bir dünyada, daha iyi bir barış teşkil edilemez. Allah, sahip olduğumuz güç nispetince elimizden gelen her şeyi yaptığımıza, böylece halkımıza ve ülkemize yapılan adaletsizliğin boyutunun mümkün olan en az seviyede olmasına gayret ettiğimize şahittir."

İzzetbegoviç'in Dayton Barış Anlaşması'nın yürürlüğe konulmasının hemen ardından yaptığı konuşmadan alıntıdır. Dayton, 21 Kasım 1995

"Neden bu uzlaşmayı kabul ettik? Cevap basittir: Savaşı durdurmak için. Birçok talihsizlik, bela ve acı yaşanmıştır... Savaşın devam etmesi durumunda ise sonuçlar belirsizdir. Çünkü dünya bize açıkça şu mesajı göndermektedir ki, bize savaş sırasında değil barış sırasında destek vereceklerdir."

"Oslobodenje" için yapılan beyanattan bir bölüm, 10 Eylül 1995

"Bosna Gayesi": Bütün hümanistlerin meydan okuması

1990 yılından 1995'e kadar Bosna-Hersek'i yok etmeye çalışan şeytani güçler, Dayton Anlaşması'ndan sonra da aynı şeyi yapmaya devam ettiler. Savaştan sonra gelen dönem, beraberinde yeni zorluklar, adaletsizlik ve ayrımcılık getirmişti. Siyasi hayatının sonuna kadar Başkan Aliya İzzetbegoviç, ülkeyi, ülkenin kurumlarını kuvvetlendirmek, mültecilerin dönüşünü sağlamak, işlenen savaş suçlarının mahkemeye taşınmasını sağlamak, daha iyi uluslararası ilişkiler kurmak ve insan haklarının yayılması için mücadele etti.

Sağlık durumu kötü olmasına rağmen, sonraki dört yıl boyunca da ülkenin kalkınmasına önemli katkılarda bulundu. Birçok uluslararası konferansta, "Bosna gayesini", tüm dünyadaki hümanistlerin bir meydan okuması olarak vurgulamaya devam etti. O, Doğu ile Batı'yı birleştirmek istiyordu.

Dünya politikacıları, kurumlar ve medya, ona birçok ödül verdi.

Kötüleşen sağlık durumundan dolayı, Ekim 2000'de, Bosna-Hersek başkanlığı görevinden çekildi. Bir yıl sonra, Demokratik Hareket Partisi'nin (SDA) ömür boyu onursal başkanı olarak seçildi.

"1991-1992 yılları arasında, Bosna-Hersek'in 'büyük Sırbistan'ın' bir eyaleti hâline gelmesi noktasında gerçek bir tehlike mevcuttu. Bunu engelledim ve bunu, elde ettiğim en büyük şeref olarak kabul etmekteyim. En büyük hatam ise, barış içinde olan, bölünmez, demokratik ve huzurlu bir Bosna-Hersek'i kurma sürecini yeterince hızlandıramamaktır."

Dnevnik TV BIH ile yaptığı röportajdan, 6 Haziran 2000

Ebedi hayata geçiş

Aliya İzzetbegoviç, sağlık durumunun iyice kötüleşmesiyle birlikte 2003 Ekim'inin başlarında hastaneye kaldırıldı. Durumu biraz iyileşince, arkadaşlarından, iş arkadaşlarından, ülke politikacılarından ve dünya politikacılarından birçok ziyaretçiyi kabul etti. ABD Eski Başkanı Bill Clinton ve Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı R. Tayyip Erdoğan onu en son ziyaret edenler arasındaydı.

Hastalık ve endişelerden yorgun düşmüş bir hâlde, 19 Ekim 2003'te pazar günü ebedi hayata geçti. Onun düşüncelerine ve siyasi hedeflerine saygı duyan 150 binden fazla vatandaş cenazesine katıldı. Naaşı, Kovaci Şehitler mezarlığında toprağa verildi. Allah ona rahmet eylesin!

ÇAMERIA GÜNLERİ YAKLAŞIYOR 27 Haziran Çameria Soykırım Günü

Arnavutların Yunanistan'daki Ulusal ve Mülki Talepleri (I)

On dokuzuncu yüzyıl İngiliz seyyahlarından Lord Byron ve arkadaşı John Hobhouse, bu bölgelerde Arnavutça konuşan insanların yaygın olduğunu belirtmişlerdir. Arnavutlukta Yunan azınlığın durumu hakkında pek çok değerlendirme yapılmış olmakla birlikte, Arnavut devletinin kurulmasından sonra Yunanistan'da kalan Arnavut azınlık hakkında çok az bilgi vardır. Bu Arnavutların çoğu aslında Hıristiyan Ortodoks olup, Osmanlıdan sonraki yıllarda İslam'a geçmişlerdir. Arnavutların aktüel konularda görüş alış veriş yaptıkları Boston merkezli bir web sitesine göre "Yunanistan'daki Arnavutlar iki ayrı kategoriye ayrılmaktadır: Arnavut topraklarında yaşayan; ancak Büyükelçiler Konferansı (Londra, 1913) sırasında adaletsiz bir şekilde belirlenen sınırların dışında kalmış Arnavutlar ve 14. ve 15. yüzyıllardaki ilk diaspora sırasında Arnavut topraklarından ayrılmış Arnavutlar". Bu Arnavutlar, Osmanlı İmparatorluğu'na karşı yapılan savaşlar sırasında anavatanlarına kaçmışlar ve çoğu Euboea adasına yerleşmiş; diğerleri ise İtalya'ya gitmiştir.

*Përrijë çamë të mbetur jetimë, pasi prindërit e tyre n-
oranë dhe n- masakra n- nga bandat e N. Zervës*

Çam sorunu, Balkan Savaşlarının sonunda Yunanistan ile Arnavutluk arasındaki sınırın çizilmesi sonucunda ortaya çıkmıştır. 1912'de Londra'da yapılan Büyükelçiler Konferansı Çameria bölgesini Yunanistan'a vermiştir; bu nedenle bugün, Konispol köyü merkez olmak üzere yalnızca yedi Çam köyü Arnavutluk içindedir. Çam nüfusunun Yunanistan'dan göçüne ilişkin üç ayrı evre vardır: ilki 1912-1914 Balkan Savaşları sırasında, ikincisi Ocak 1923'de Lozan'da Türk - Yunan Antlaşmasının imzalanmasının ardından ve üçüncüsü Haziran 1944 ila Mart 1945'de İkinci Dünya Savaşının sonunda meydana gelmiştir. Bu dönemde 5000 erkek, kadın ve çocuğun öldürüldüğü tahmin edilmektedir. Çameria'daki Müslüman Arnavut nüfusun geriye kalanı ise sınırı geçip Arnavutluk'a kaçmıştır ve o zamandan beri burada sürgünde yaşamışlardır.

Çam'lar, bu çatışmalar sonucunda, 4000 Çam'ın kaybolduğunun ve 150.000 Çam'ın da mülkiyet haklarının tanınmasını talep etmektedirler. Ayrıca Arnavutlar, bugünün piyasa değeriyle kabaca 2.5 milyar dolar olan 340 milyon dolar değerindeki mal ve mülklerinin kendilerinden çalındığını iddia ederek Yunanistan aleyhine uluslararası mahkemelerde suçlamalarda bulunmaktadırlar. Ancak Yunanlılar Çam meselesini, "mevcut olmayan bir mesele" olarak görmektedirler.

Tüm Müslüman Arnavut nüfusun Yunanistan'dan zoraki ayrılmaları Arnavutların, genel olarak, haksızlığa uğradıklarını hissetmelerine yol açmıştır. Bu durum, Arnavutluk ve Yunanistan arasında ikili ilişkilerin zayıf kalmasına kısmen katkıda bulunmuştur. Çam meselesi son yıllara dek uykuda kalmıştır ve savaş sonrası Arnavut hükümetlerinin hiçbiri, ister komünist, ister demokratik veya sosyalist olsun, bu meseleyi Yunanistan ile ilişkilerde kilit mesele

haline getirmeye çabalamamıştır.

Tarihi Geçmiş

“Çamerya” adı eski bir İllirian (müt notu: doğu Adriyatik kıyılarının eski halkları) kabilesi olan Thesprotes’lerin topraklarından geçen Tsamis Nehri’ni eski illirian adından gelmektedir. Çamerya Bizanslılar tarafından fethedilmeden önce Roma İmparatorluğunun bir parçası idi. On üçüncü yüzyılda ise Epirus despotluğunun bir parçası olmuştur. On dördüncü yüzyılın ikinci yarısında ise Arta Arnavut despotluğuna dahil olmuştur. 15. yüzyılda Osmanlı işgalinden sonra, önce Delvina, daha sonrada Janina Sancağına (belediye) bağlı olmuştur. On yedinci ve on sekizinci yüzyıllarda Konispol’den Gliqi Irmağına kadar olan- kuzey Çamerya’daki Arnavut nüfusun çoğu zorla din değiştirip İslam’a geçmişlerdir; Gliqi’nin güneyinden Preveza Bay’a kadar olan bölgede yaşayanlar ise Ortodoks Hıristiyan kalmışlardır. Hıristiyan komşularına oldum olası kin besleyen Epirus’un Müslüman Arnavutları, Türk dindaşlarının yardımıyla en iyi toprakları elde ederken, Hıristiyanlar daha az verimli topraklara gitmeye zorlanmışlardır. Tarihsel açıdan Epirus bölgesi çok bulanık bir etnik yapıya sahip olmuştur. Geç on dokuzuncu yüzyıl ziyaretçilerinden birinin belirttiği gibi: Tüm Tosk ülkesi, Yunanistan’ın güçlü etkisi altındadır; Epirus bölgesinin Yunan olup olmadığını veya Kuzeybatı Yunanistan’ın Arnavut olup olmadığını söylemek gayet güçtür. Arnavutça’nın güney diyalekti konuşmalarda kullanılmakla birlikte, Yunanca herkesçe anlaşılmaktadır.

Osmanlı kuvvetlerinin Balkan Savaşları sırasında (1912-1913) yenilgiye uğramalarının ardından, Aralık 1912-Ocak 1913’de Londra’da yapılan ve alelacele toplanan Büyükelçiler Konferansında, Arnavutların yaşadıkları bölgelerin geleceği tartışılmış ve yeni bir siyasi entite olarak Arnavutluk’un kurulmasının

desteklenmesi ilkesel olarak kabul edilmiştir.

Yunanistan, Balkan Savaşlarından yüksek başarıyla ve güney Arnavutluk’u Yunanistan’a katmaya kararlı olarak çıkmıştır. Etnik açıdan kesinlikle Yunan olan topraklar değil, daha ziyade Helenistik medeniyetin hakim olduğuna inanılan topraklar vurgulanmıştır. Ekim 1913’de Epirotların isyanı patlak vermiştir. Yunanlı gönüllüler güney Arnavutluk’a baskınlar yapmış; Arnavut köylerini yakarak Arnavut halka dehşet salmışlardır. Yunanistan’ın amacı, bölgenin gelecekteki statüsü hakkında o sıralar Floransa’da yapılmakta olan uluslar arası görüşmeleri sabote etmek için özerk bir Vorio Epirus (Kuzey Epirus) kurmak idi. Nihayet Aralık 1913’de Floransa Protokolünün şartları kabul edilmiştir. Buna göre, Sırbistan’ın Arnavut topraklarından çekilmesinin karşılığında, Avusturya, şimdiki Kosova ve Makedonya olan Arnavut bölgelerinin Sırbistan’a verilmesi gerektiğini kerhen kabul ederken, Yunanistan güneydeki büyük Çamerya bölgesini elde etmiştir. Böylece Arnavut devleti, Shkoder kenti ve civarındaki topraklarla birlikte merkezi bölgelere indirgenmiştir.

Floransa hattının oluşmasından sonra, bazı Yunan birlikleri Çamerya’dan geri çekilmeye başlamışlardır. Ancak Yunan terör çeteleri, her zaman etkin kalmışlardır. Çam’ların çoğunluğu Müslüman olduğundan, Yunanistan’da yaşayan etnik Türklere karşı yapılan aynı aşağılayıcı muameleye maruz kalmışlardır. 23 Şubat 1913’de Paramithia yakınındaki Proi I Seşanit köyünde 72 kişi öldürülmüştür. Bu saldırı, Müslüman Arnavut sivil hedeflere yönelik saldırıların başlangıcı olmuştur. Bu saldırılar, halk arasında korku yaratmak ve böylece halkı evlerini terke sevk etmek için yapılmıştır. Takip eden on yıl boyunca Müslüman Arnavutların malları sistematik bir şekilde yağmalanmış ve pek çok genç erkek Ege adalarına iç sürgüne gönderilmiştir. Çam’lar ait binlerce hektar

toprak tazminat verilmeksizin istimlak edilmiş, hasatlarına el konmuş, ekin ekmeleri veya istimlak edilmesini engellemek üzere mülklerini satmaları veya kiralamaları yasaklanmıştır. Böylece pek çok aile için Yunanistan'da kalmak imkansız hale gelmiş ve bu durum kendilerine toprak arayan Arnavutları Arnavutluk'un kuzeyine doğru kaçırmaya zorlamıştır. Çam sorununu çözmeye yönelik bir çaba olarak Atina hükümeti, bazı Çam'ları Türkiye'ye göçe –geriye kalanların da onları izleyeceği ümit edilmiştir- teşvik etmek için Ankara'nın onayını almaya çalışmış ve sonuç olarak Türk hükümeti 5000 Çam'ın yerleşmesine izin vermeyi kabul etmiştir.

Bu arada 1923'de Milletler Cemiyeti'nde, hala kuzey Yunanistan'da kalmış olan 20.000 Müslüman Arnavut'un durumunun ateşli bir şekilde tartışıldığı özel bir toplantı yapılmıştır. Yunan ve Türk halkların mübadelesini mümkün kılan anlaşma, 30 Ocak 1923'de Lozan Konferansında imzalanmıştır. Arnavut hükümeti Milletler Cemiyeti'ne telgraflar ve heyetler göndererek, Yunan yetkililerin Çam'ları evlerini terk edip Türkiye'ye gitmeye zorladıkları ve Çam'lara ait topraklara Küçük Asya'dan gelen Yunan göçmenlerin yerleştirildiği yönünde ısrar ediyordu. Yunanlılar bu suçlamalara, "Arnavut" teriminin yalnızca Arnavutluk'ta doğmuş olanlar için kullanılabileceğini iddia ederek ve Türklerle eşit tutulan Yunanistan doğumlu Müslüman Arnavutları bu nitelemenin dışında tutarak cevap vermiştir.

Arnavutların iddialarına cevaben Milletler Cemiyeti, sorunun ayrıntılı bir şekilde incelenmesi için bir Karma Komisyon kurmuştur.

Mart 1924'de Komisyon, Arnavut kökenli ve özellikle Epirus bölgesinde ikamet eden Müslüman Yunan tebasının, Türkiye ile Yunanistan arasındaki zorunlu nüfus mübadelesinden hariç tutulması gerektiğine karar vermiştir. Ancak Arnavut Çam'lar için mesele, Arnavut ulusuna dahil olma iddiaları etrafında odaklanmıştır. Milletler Cemiyeti, otuzuncu toplantısında (29 Ağustos-3 Ekim) meseleyi tartışmıştır: Arnavut tarafı, Yunan yetkililerin "Epirus Arnavutları"ni "Türk kökenli Yunanlılar" olarak adlandırarak ve kamusal ifadelerinde ikinci kimliklerini kabul etmeye ikna ederek onları kitlesel göçe teşvik ettiklerini iddia etmişlerdir. Konsey sonunda, Karma Komisyonun tarafsız üyelerini, Yunanistan'daki "Arnavut kökenli Müslüman azınlığı" korumakla sorumlu kıldığı "yöneticiler" olarak atamaya karar vermiştir. Bu arada Atina hükümeti Çamerya bölgesine Ortodoks Hıristiyanları yerleştirmek ve geride kalan Müslüman Arnavutlara göç etmeleri yönünde daha fazla baskı yapmak için Küçük Asya'dan gelen Yunan göçmenleri bu bölgeye yerleştirmiştir. 1920'li yıllar boyunca Petrovica ve Shendellinja gibi köylerin tümü Arnavut sakinlerinden boşaltılmıştır. Tüm aileler Arnavutluk, Türkiye ve Amerika'ya gitmişlerdir.

Mart 1926'da Yunan hükümeti, nüfus mübadelesi işleminin sona erdiğini ve Çam'ların, diğer Yunan vatandaşları ile aynı haklara sahip olduğunu açıklamıştır; ancak bu "haklar" hayli seçici kalmıştır. Arnavutça eğitim yapan okullara izin verilmemiş ve ev dışında Arnavutça konuşulması engellenmiştir. Kasım 1926'da İtalyan-Arnavut paktının imzalanması Atina'da bazı endişelere yol açmış ve Yunanlıların dikkatini, hala çözümlenmemiş olan ve Yunanistan ile Arnavutluk arasında gerilimin artmasına yol açan Çam sorununa yöneltmiştir. Yunan Dışişleri Bakanlığının bu pakta yönelik ciddi çekinceleri olmuştur; çünkü Arnavutların, Epirus'taki "kardeşleri"ne yönelik ilgilerinin arkasına önemli bir gücün desteğini almalarından ve bu gücün Balkanlardaki toprak emellerinin, İtalya'nın lehine ve Yunan devletinin aleyhine olan Çam azınlığının varlığından istifade etmesinden korkulmuştur.

Çamerya Müslümanları konusunda Arnavutların Yunanistan'a yönelttikleri suçlamalar gitgide artmış ve 1928 yılının ilk noktasında zirveye ulaşmıştır. Mart ayında Arnavut Dışişleri Bakanlığı, Tiran'daki Yunan maslahatgüzarına bir muhtıra vermiştir. Bu muhtırada, yerel yetkililerin Çam'lara karşı uyguladıkları "katı önlemler" konusunda Tiran'ın duyduğu endişeye dikkat çekilmiş ve Yunan hükümetinin Çam'ları "ulusal bir azınlık" olarak tanımaması resmen protesto edilmiştir. Yunan tarafı ise "Arnavut hükümetinin başka bir ülkenin iç işlerine karışma hakkı olmadığını, Çam'ların Yunan vatandaşı olduklarını ve Arnavutluk'un koruyucu bir devlet gibi davranmasının Yunan egemenlik haklarının temel unsurlarına karşı ihmal teşkil ettiğini" ileri sürmüştür. 1936'da Yunanistan'da işbaşına Ioannis Metaxas liderliğinde faşist bir hükümetin gelmesiyle Çamerya'daki Arnavut nüfusunun durumu daha da kötüleşmiştir. Bölgenin Yunanlılar tarafından kolonileştirilmesi yoğunlaşmış, Çam'ların

mal varlıklarına yönelik el koymalar artmış ve Arnavutların yaşadığı yerlerin adları Yunan adları ile değiştirilmiştir.

II. Dünya Savaşı'nın patlamasının ardından, Çamlar, etnik açıdan saf bir sınır bölgesi kurulması girişimi ile müttefik subaylarının talimatları ile hareket eden General Napoleon Zervas komutasındaki gerilla kuvvetleri tarafından kuzey Yunanistan'dan çıkarılmışlardır. Son araştırmalar savaş zamanı belgelerinin Çamlara yönelik Yunan eylemlerinin İngilizler tarafından desteklendiğini ve izin verildiğini göstermektedir. Bu eylemler yaklaşık 35,000 Çam'ın Arnavutluk'a diğerlerinin Türkiye'ye kaçması ile sonuçlanmıştır. Yunanistan'daki İngiliz Askeri Misyonunun başı Albay Chris Woodhouse şunları söylemiştir: "Liderlik ettiğim Müttefik misyonundan cesaretlenen Zervas 1944'de Çamları evlerinden sürmüştür. Çoğunluk kaçarak Arnavutluk'a sığınmıştır. Yunanistan'dan tahliyeleri büyük çaplı kan dökülmesi ile gerçekleşmiştir. Zervas'ın işini Mart 1945'de mazur gösterilemeyen Filiates Çamlarının büyük çaplı katliamı izlemiştir. Sonuç istenmeyen Arnavut nüfusunun yurtlarından tahliyesi olmuştur." Arnavut Müslümanların Yunan çapulcular tarafından en korkunç katliamı Paramithia bölgesinde, General Zervas'ın Ulusal Cumhuriyetçi Yunan Ligi (EDES) kuvvetlerinin bahse konu kasabaya girip yaklaşık 600 Arnavut Müslüman'ı kadın, erkek ve çocuk demeden öldürdüğü – birçoğuna öldürülmeden önce tecavüz edilmiş ve işkence yapılmıştır - 27 Haziran 1944'de meydana gelmiştir. Görgü şahitlerinin beyanlarına göre, bir sonraki gün bir başka EDES taburu 52'den fazla Arnavut'un öldürüldüğü Parga'ya yürümüştür. 23 Eylül 1944'de Spatar kasabası yağmalanmış ve 157 kişi ölmüştür. Genç kadınlara ve kızlara tecavüz edilmiş ve halen hayatta olan erkekler yakalanmış ve Ege adalarına gönderilmiştir. Tiran'daki Çam Derneği tarafından sağlanan istatistiklere göre

köylerine yönelik 1944-1945 saldırılarında toplam 2,771 Arnavut sivil öldürülmüştür. Dağılım şu şekildedir: Filiates ve banliyölerinde 1,286, Igoumenitsa ve banliyölerinde 192, Paramithia ve banliyölerinde 673 ve Parga'da 620. 5,800 evin bulunduğu altmış sekiz köy yağmalanmış ve daha sonra yakılmıştır. Ayrıntılı bir maddi zarar listesi şunları içermektedir: 110,000 koyun, 2,400 sığır, 21,000 kuintal buğday ve 80,000 kuintal yenilebilir yağ, 11,000,000 kilogram hububat ve 3,000,000 kilogram yenilebilir yağ.

Bu saldırılar neticesinde, tahminen 28,000 Çam, Vlore, Durres ve Tiran'ın dış mahallelerine yerleştikleri Arnavutluk'a kaçmışlardır. Birkaç yüz Çam, önce Axis işgalcilerine karşı ve ikinci olarak 1944'de Yunana milliyetçi Kuzey Epir Kurtuluş Cephesi ve Arnavut milliyetçi Balli Kombetar partizan savaşçıları arasında gerçekleşen sert çatışmada yok edilen ailelerin terk etmiş oldukları Himara kıyısındaki mülklere taşınmışlardır. Bazı Çamlar, geleneksel olarak Mslman olan Borsh gibi kıyı boyundaki mevcut köylere taşınmış ve bu şekilde bölgenin Hellen olmayan özelliğini arttırmışlardır. Diğer Çamlar Yunana sınırı yakınlarında Vrina gibi tamamen yeni köyler kurmuşlardır. Uluslar arası gözlemciler Çam tahliyesinin vahşiliğine dikkat çekmişlerdir. Arnavutluk'taki BM Misyonu (1945-1946) Başkanı Joseph Jacobs şunları yazmıştır: Mart 1945'de Zervas'ın feshedilmiş kuvvetlerine ait birlikler Filiates bölgesindeki Çamları katletmiş ve fiili olarak Arnavut azınlık bölgesini temizlemişlerdir. Çam konusu ile ilgili toplayabildiğim tüm bilgilere göre 1944 sonbaharında ve 1945'in ilk aylarında kuzey batı Yunanistan'daki yetkili makamlar yaklaşık 25,000 Çam'ı - Çamerya mukimleri - evlerinden tahliye ederek canavarca bir vahşet gerçekleştirmişlerdir. Toprakları ve malları alındıktan sonra sınırın diğer tarafına kovalanmışlardır. Yaşları 15 ile 70

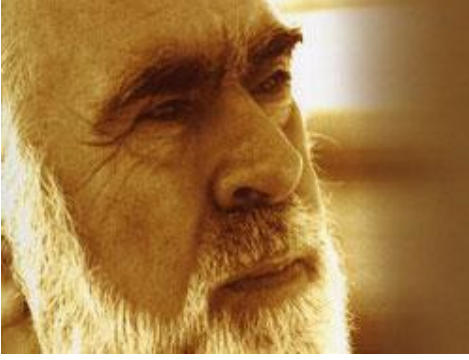
arasında değişen yüzlerce erkek Çam Ege Denizi'ndeki adalara kapatılmışlardır. Toplam 102 cami yakılmıştır. Yunan yetkili malamlar Çam mülkünün kamulaştırılmasını teyit eden bir yasayı onaylamışlar ve kararlarının ana nedeni olarak da bahse konu toplumun işgalci Axis kuvvetleri ile işbirliğini belirtmişlerdir.

1945'den sonra Yunanistan'da kalmaya devam eden Ortodoks inancına sahip Çamlar için ise derin bir şekilde engelleyici asimilasyon politikası ortaya çıkarken Arnavut kimlikleri baskı altına alınmıştır ve II. Dünya savaşı öncesinde olduğu gibi Arnavut dilinin halk arasında konuşulmasına izin verilmemiş ve okullarda da öğretilmemiştir. Kuzeybatı Yunanistan'ın demografik yapısı Yunanistan'ın diğer yerlerinden yerleşimcilerin getirilmesi ile değiştirilmiştir. Özellikle Ulahlar yasal mülkiyet hakkı olmaksızın terk edilmiş Çam köylerine yerleşmeye teşvik edilmişlerdir. Yunanistan eyaletin demografik yapısının değişmesini istemiş çünkü orada kalmaya devam eden Arnavut nüfusunun geri kalanına, Hıristiyan Ortodoks inancına sahip olmalarına rağmen, güvenmemişlerdir. Halk arasında Arnavut dilinin konuşulması yasaklandığından, Ortodoks Arnavutlarının asimilasyonu ivme kazanmıştır ve o zamandan bu yana kimliklerini korumak için mücadele etmektedirler.

<http://www.turk-ar.org/>

Yıkıcı Bağnazlıklar, Fanatizmler Atasoy MÜFTÜOĞLU

İslam; bütünleştirici değerler, eylemler, kavram ve kurumlar içerir. Kanları, malları ve ırzları birbirlerine haram olan Müslümanlar; mezhep kimlikleriyle değil; etnik kimlikleriyle değil; Müslüman kimlikleriyle var olurlar. İslam dünyası çapında bir kültür, dünya çapında bir uygarlık ve dünya çapında bir tarih gerçekleştirdiği için; kabile, ırk ve mezhep üstü değerlere, yargılara ve yapılara sahiptir.

İslam ümmetine ait olmak demek eksiksiz bir kimlik bütünlüğüne sahip olmak demektir. Bu bütünlük çapsiz kabileciliklere, çapsiz ırkçılıklara ve mezhepçiliklere kurban edilmez.

İslam, tarih boyunca hep hayatın içersinde olmuştur. İslam, yalnızca dini/manevi bir içeriğin adı değildir. İslam, hayatın tüm boyutlarına ilişkin anlam ve amaçlar taşır. İslami bütünlük, nassların hem lafzına hem ruhuna/anlamına bağlı olmamızı gerektirir. Tarih boyunca Kur'anı Kerimde ve Sünnette batini anlamlar aramak, batini anlamlar üzerinde yorumlar geliştirmek hep bölünmelere neden olmuştur

Bütün insanlığa hitap etme sorumluluğu taşıyan İslami sistemin, kendi bünyesinde farklı yorumlar sebebiyle çatışması anlaşılır ve kabul edilebilir değildir. İç parçalanmalar, karşıtlıklar, rekabetler, dış müdahaleleri, ablukaları, işgalleri kolaylaştırıyor.

Mezhep çatışmaları bir emperyalist bir projedir. Emperyalist fitne, Irak'ta işgal sonrası yapılanmayı, sömürgeci çıkarlar doğrultusunda mezhep ve ırk temelinde gerçekleştirdi ve böylece korkunç bir çatışmanın temellerini attı. Sömürgeci güçler ve sömürgeci güçlerle işbirliği yapan yerli unsurlar Irak'ın maddi/manevi/kültürel bütün servetini/birikimini ve Irak'ı sömürgeleştirdi. Bağdat Moğollar tarafından da büyük bir yıkıma, kıyıma uğramış, ancak İslami duyarlılığını, ruhunu ve bilincini korumayı sürdürebilmişti. Bugün, iç çatışmalar, gerilimler, karşıtlılar sebebiyle Ümmet bilinci yerlerde sürünüyor. Tarih boyunca kültürel, sosyal, siyasal, entelektüel, bilimsel estetik, edebi sorumluluklar yüklenen İslam uygarlığının ihtişamlı kentleri ya kültürel işgal altında, ya siyasal işgal altında ya da askeri işgal altında. Geçmişte Şam'ın, Bağdat'ın, Kurtuba'nın, Kahire'nin, Semerkand'ın İstanbul'un farklı/özgün üslupları/tarzları/renkleri/derinlikleri, İslam uygarlığının bütününi oluşturuyordu.

İslam dünyası toplumlarında 1978 yeni bir dönemin başlangıcıdır. Bu tarih batı gerçeğiyle karşı karşıya geldiğimiz bir tarihtir. İslam toplumları, kültürü, uygarlığı; kendi toplularında, bu tarihten bu yana, İslam'a karşı bir meydan okumayla karşı karşıyadır. İslam uygarlığı duraklama dönemine girdikten sonra daha çok milliyetçilikler nedeniyle anlamsız kamplaşmalar yaşamıştır.

İslam sürekli bir hareketliliğin adıdır. Kamplaşmalar, dalgalanmalar, iniş çıkışlar, rekabetler Ümmet bünyesinin zayıflamasına sebep olmuşsa da, tarihin her türlü saldırısı karşısında dirençli bir kültüre sahip olduğumuz anlaşılmalıdır.

Mezhepler farklı dönemlerde, farklı koşullarda, farklı nedenlerden yola çıkılarak gerçekleştirilen yorumlardır.

Mezhepler arasında bir çatışmaya neden olabilecek köklü/temel ayrılıklar yoktur.

Hiçbir mezhep hiçbir nedenle ve kesinlikle ebedileştirilemez, mutlaklaştırılmaz ve siyasallaştırılmaz. Farklı yorumlara karşı geliştirilen anlayışsızlık ve fanatizm, nevrotik bir tavrın ürünüdür. Müslümanlar farklı yorumlarla ilgili, basmakalıp imajlara itibar etmemelidir, emperyalist ve oryantalist kurgulara tenezzül etmemelidir farklı İslami yorumlar, İslam ümmeti bütünlüğünü gerçekleştirmek üzere, ortak bir hareket ve yardımlaşma sorumluluğu/bilinci taşımak zorundadır

Farklı yorum kavga nedeni olamaz.

Bütün toplumlar, farklılıklar, renkler, yorumlar büyük bütünün anlamlı parçalarıdır. İdeolojik bilgilerle, ırkçı bilgilerle, mezhepçi bilgilerle büyük bütüne yaklaşılamaz. Bütünlüklü bir İslami çerçeve çizerken, şu yada bu milletin şu yada bu mezhebin özelliklerini öne çıkarmak yerine, farklı kültürlerin ve mezheplerin bu çerçeve katkılarını bir bütünlük içerisinde değerlendirebilmeliyiz.

Mezhepçiliği, ırkçılığı, hizipçiliği, bir fobi haline getirmek, korkunç bir iletişimsizliğe, tıkanmaya, çözümsüzlüğe ve gerileme neden oluyor. Müslümanlar olarak, hepimiz, Bugün ki tarihimizin çok ciddi bir şekilde özeleştirisini yapabilmeliyiz. Kendi sorunlarımızın, kendi çözümsüzlüklerimizin sorumluluğunu başkalarına yüklemekten vazgeçmeliyiz. İçerisinde yaşadığımız utanç verici gerçeklerden kaçmalı ve gerçeklerle yüzleşmeliyi başarabilmeliyiz. Mezhepler birbiriyle kavga halindeyseler eğer, ki, bugün durum maalesef böyledir, bu Ümmet bilincinin, kardeşlik ve dayanışma bilincinin tükenişi nedeniyledir.

İrkçı rekabetler, mezhepçi ve hizipçi rekabetler/gerilimler derin köylülüklerden, derin költürsüzlüklerden kaynaklanıyor. Derin köylülükler, derin költürsüzlükler

her zaman derin bulanımlar demektir. Medeni insanlar, birbirlerinin etnik kökenlerini, mezheplerini merak etmezler, tecessüs etmezler. Ümmet ve kardeşlik ahlakına dayalı bir hayat tarzını gerçekleştirenler, birbirlerinin farklı kökenlerinin farkına varmadan yaşarlar.

Hiç bir mezhep faşizmi mazur görülemez. Her mezhep faşizmi algısal bir krizin, algısal bir bunalımın sonucudur. Mezhep faşizmi kesin bir çıkarsızlıktır, geleceksizliktir.

Mezhepçi, ırkçı, hizipçi kimliklerdir, fanatik kimliklerdir. Her fanatizm bir bilinç körlüğüne işaret eder. İnsanlık tarihinde, tarihin insani ilerleyişinde, tarihin inşasına olumlu katkıda bulunmuş bir fanatizm türü yoktur. İslam dünyasında derin köylülükler, derin költürsüzlükler, derin fanatizmler, emperyalist iğrençliklere, emperyalist alçaklıklara alet olmamız sonucu doğuyor. Bunalımı aşmak için, Ümmet bilincinin sorumluluk ahlakı ile bütünleşmek gerekir.

Her mezhepçilik, her ırkçılık, her hizipçilik bütün umutları yok eder.

Her mezhepçilik, her ırkçılık ve her hizipçilik hem bir felakettir hem de bir trajedidir. Mezhepler birbirleriyle yardımlaşarak, birbirlerinin zayıf/eksik yanlarını tamamlayabilmelidir. İslam uygarlığı, bir ırka ve mezhebe ait bir uygarlık değil, Ümmete ait bir uygarlıktır. Hiçbir ırk, hiçbir mezhep İslam'ı yalnızca kendilerini temsil ettiğini iddia edemez. İslam tarihini ve költürünü kendi irksal ve mezhepsel etkinliklerinden ibaret saymak tahripkar bir milliyetçiliktir. İslam tarihi ve költürü, pek çok ırkın ve mezhebin ortak ve sorumlu katkılarıyla oluşmuştur.

İslam, mezheplere göre tanımlanamaz, mezhepleri tanımlar.

Gazze 2008

"Allah'ım!
Ümmetin suskunluğunu sana
şikâyet ediyorum!"

Şeyh Ahmet Yasin

www.muslimanarnavutluk.com

"Müslüman Arnavutluk'un Haftalık Bülteni Muştı" hiçbir ticari gaye gütmmez ve sadece elektronik ortamda yayımlanır. Yayımlanan yazıların müellifleri tarafından saklı tutulan hakları dikkate alınmak kaydıyla yazı ve sair materyal iktibas edilebilir.